

Sygn. akt

III AUa 933/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **25 czerwca 2014 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Ewa Madera (spr.)
	Sędziowie:	SSA Bogumiła Burda SSA Alicja Podczaska
	Protokolant	sekr. sądowy Anna Kuźniar

po rozpoznaniu w dniu **25 czerwca 2014 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **A. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o wypłatę świadczenia wraz z odsetkami

na skutek apelacji wniesionej przez obie strony

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **7 czerwca 2013 r.** sygn. akt **IV U 297/13**

I. **odrzuca apelację w zakresie żądania odsetek ,**

II. **dalej idącą apelację oddala ,**

III. **umarza postępowanie apelacyjne wywołane apelacją pozwanego Zakładu .**

Sygn. akt III AUa 933/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. decyzją z 2 stycznia 2013 r. wznowił wypłatę emerytury na rzecz wnioskodawczyni A. W. od 22 listopada 2012r.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. W. wniosła o jej zmianę przez zobowiązanie organu rentowego do podjęcia wypłaty emerytury od dnia jej wstrzymania tj. od 1 października 2011 r. wraz z ustawowymi odsetkami.

Odpowiadając na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, wyjaśniając w uzasadnieniu, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. sygn. akt 2 K/12 nie przewiduje jego wstecznego skutku – konieczności przywrócenia prawa do zawieszonych świadczeń emerytalnych z ich wypłatą od 1 października 2011 r. Zgodnie zaś z zasadą wyrażoną w art. 190 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego obowiązują od dnia ich ogłoszenia w publikatorze w którym został ogłoszony akt prawny, uznany następnie orzeczeniem TK za niezgodny z Konstytucją, w tym przypadku w Dz. U. Nr 1285, z 22 listopada 2012r., w związku z czym brak jest podstaw do wyrównania świadczenia za okres poprzedzający tę datę.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z 7 czerwca 2013 r. w pkt I zmienił zaskarżoną decyzję zobowiązując organ rentowy do wypłaty wnioskodawczyni A. W. emerytury od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r., przy ustaleniu, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczenia, a w pkt II zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz A. W. kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, iż pozwany Zakład przyznał na rzecz wnioskodawczyni prawo do emerytury począwszy od 1 grudnia 2010 roku. Zarówno w dniu wystąpienia do organu rentowego z przedmiotowym wnioskiem, jak też w dniu wydania przez organ rentowy decyzji emerytalnej, wnioskodawczyni pozostawała nadal w stosunku pracy. Decyzją z 3 października 2011 r. ZUS Oddział w R. wstrzymał wnioskodawczyni wypłatę przedmiotowej emerytury począwszy od 1 października 2011 r., wskazując na fakt kontynuowania przez nią zatrudnienia. Na skutek wniosku z 11 grudnia 2012 r. o wznowienie wypłaty zawieszonych świadczeń wraz z wypłatą należnych odsetek wydano decyzję będącą przedmiotem rozpoznawanej sprawy.

Dokonując oceny prawnej sprawy Sąd Okręgowy wskazał na treść wyroku z 13 listopada 2012 roku sygn. K 2/12, którym Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanego przez art. 6 pkt. 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez niego prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Skutkiem wydanego orzeczenia była utrata mocy obowiązującej art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim przewidywała stosowanie art. 103a ustawy emerytalno – rentowej do osób, które nabyły prawo do emerytury od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku. W ocenie Sądu Okręgowego wydany wyrok ma skutek wsteczny tj. eliminuje zakwestionowaną normę prawną od chwili jej wejścia w życie do systemu prawnego. Kontynuując wywód prawny Sąd Okręgowy stwierdził, że konsekwencją uznania przepisu za niekonstytucyjny w dacie jego stosowania przez organ rentowy jest ustalenie, że poddane kontroli czynności organu rentowego zostały podjęte z naruszeniem prawa. Ostatecznie Sąd Okręgowy stwierdził, że wniosek o wyrównanie wstrzymanych świadczeń winien być uwzględniony przy stwierdzeniu, iż pozwany Zakład nie ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w wypłacie świadczenia. W podstawie prawnej wydanego orzeczenia wskazany został art. 477¹⁴ § 2 kpc oraz art. 98 i 108 § 1 kpc.

W wywiezionej od powyższego orzeczenia apelacji organ rentowy, skarżąc powyższy wyrok w zakresie, w jakim przyznaje on wnioskodawczyni prawo do wznowienia wypłaty emerytury począwszy od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r., zarzucił naruszenie art. 190 Konstytucji przez przyjęcie, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. sygn. K2/12, ogłoszone 22 listopada 2012 r. odnosi skutek prawny z mocą wsteczną i uzasadnia podjęcie wypłaty świadczenia za okres sprzed jego ogłoszenia, pomimo, że orzeczenie takiego stwierdzenia nie zawiera.

W uzasadnieniu apelacji pozwany Zakład naprowadził, że utrata mocy obowiązującej art. 103a ustawy emerytalno - rentowej nastąpiła z chwilą wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, a nie wcześniej. Sąd zaś badając legalność decyzji organu rentowego powinien orzekać według stanu prawnego obowiązującego w dacie wydania decyzji. Konkludując pozwany organ rentowy wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Z powyższym wyrokiem w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy odmówił prawa do odsetek za okres od 23 listopada 2012r. uznając, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczenia, nie zgodziła się wnioskodawczyni. W apelacji zarzuciła naruszenie prawa materialnego tj.

- przepisu art. 118 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz.1227 ze zmianami) w znaczeniu, jakie nadał temu przepisowi Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 11 września 2007r. sygn. akt P 11/07, poprzez nieuwzględnienie okoliczności powodujących powstanie po stronie organu rentowego od 23 listopada 2012r. (od dnia następnego po dacie ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. sygn. akt K 2/12) odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie zasądzonego na rzecz wnioskodawczyni świadczenia,

- art. 481 kc poprzez jego nieuwzględnienie, co skutkowało odmową przyznania odsetek,

- naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 233 kpc poprzez błędną ocenę skutków ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. sygn. akt K 2/12) w kontekście ustalenia granic odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w wypłacie świadczenia emerytalnego.

W oparciu o powyższe wniosła o:

Zmianę pkt I wyroku przez zobowiązanie ZUS – u Oddziału w R. do wypłaty wnioskodawczyni A. W. emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. wraz z należnymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wypłacie świadczenia za okres od 23 listopada 2012r. do dnia zapłaty, przy ustaleniu, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczenia za okres od 1 października 2011r., do 22 listopada 2012r. oraz zasądzenie od pozwanego Zakładu kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji wnioskodawczyni podniosła, iż nie zgadza się z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego w zakresie, w którym Sąd w wyroku ustalił, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w wypłacie świadczeń. Można bowiem ustalić brak tej odpowiedzialności do daty ogłoszenia w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. sygn. akt K 2/12 tj. do 22 listopada 2012r. Skoro zatem w dniu ogłoszenia powołanego wyżej wyroku okazało się, że przepisy na podstawie których wstrzymano wypłatę emerytury były niekonstytucyjne od początku wejścia ich w życie, to brak było podstaw do stwierdzenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności od dnia następnego po ogłoszeniu wyroku Trybunału. Pozwany Zakład powinien bowiem z urzędu wypłacić świadczenie za okres od 1 października 2011r., czego nie uczynił, a co za tym idzie ponosi odpowiedzialność skutkującą wypłatą odsetek.

Pismem procesowym z 12 maja 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych cofnął w całości apelację od wyżej określonego wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacji wnioskodawczyni A. W. należy zauważyć, iż dotyczy ona dwóch kwestii: orzeczenia Sądu Okręgowego o braku odpowiedzialności organu rentowego oraz odmowy uwzględnienia roszczenia w przedmiocie odsetek (jak to sformułowano w piśmie zawierającym przedmiotowy środek zaskarżenia). Jeżeli chodzi o drugą z wymienionych wyżej kwestii to przypomnieć wypadnie, iż w sytuacji gdy w sentencji wyroku zmieniającego zaskarżoną decyzję i przyznającego ubezpieczonemu prawo do wypłaty świadczenia nie zostanie zamieszczone orzeczenie w przedmiocie odsetek, jak ma to miejsce w rozpoznawanej sprawie, ponieważ Sąd I instancji

nie orzekł o oddaleniu odwołania w tym zakresie, stronie przysługuje wniosek o uzupełnienie wyroku stosownie do treści art. 351 § 1 kpc. W sytuacji, gdy żadna ze stron w przewidzianym terminie takiego wniosku nie złoży, wykluczone jest skuteczne zaskarżenie wyroku co do tego przedmiotu. Celem apelacji jest ponowne rozpoznanie sprawy w tych samych granicach, w jakich upoważniony był ją rozpatrzyć sąd pierwszej instancji. Ponowne merytoryczne rozpoznanie sprawy ma bowiem naprawić błędy stron oraz błędy popełnione przez sąd pierwszej instancji, i w tym znaczeniu jest jak gdyby przedłużeniem procesu. Przenosząc powyższe na okoliczności niniejszej sprawy, należało uznać, iż apelacja wnioskodawczyni w zakresie żądania odsetek podlega odrzuceniu, bowiem jest niedopuszczalna pod względem przedmiotowym tj. co do zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego. Żądanie zawarte w skardze apelacyjnej nie było przedmiotem rozpoznania przez ten Sąd, tym samym brak jest możliwości merytorycznej kontroli podniesionych przez odwołującą w apelacji zarzutów, a co za tym idzie środek zaskarżenia jako skierowany przeciwko orzeczeniu nieistniejącemu musi być uznany za niedopuszczalny. Powyższe orzeczenie znajduje oparcie w art. 373 kpc w związku z art. 370 kpc i art. 391 § kpc (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lipca 2006r. sygn. akt I CZ 35/06 LEX nr 584195).

Ponieważ apelacja dotyczy także orzeczenia Sądu Okręgowego stwierdzającego brak odpowiedzialności organu rentowego i zarzutu naruszenia art. 118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS to odnosząc się do powyższej kwestii, w pierwszej kolejności zauważyć przyjdzie, iż orzeczenia tego nie można utożsamiać z odmową uwzględnienia żądania w zakresie odsetek. W prawie ubezpieczeń społecznych kwestia odsetek od nieterminowo wypłaconego świadczenia uregulowana jest wyczerpująco w art. 85 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r. nr 205 poz. 1585 z późn. zm.). Powyższy przepis zawiera kompleksową regulację przesłanek nabycia przez ubezpieczonego prawa do odsetek od świadczenia z ubezpieczenia społecznego, przyznanego lub wypłaconego przez organ rentowy z naruszeniem obowiązujących terminów. Nawiązanie w tym uregulowaniu do przepisów prawa cywilnego dotyczy jedynie wysokości przysługujących odsetek. W regulacji art. 118 ust.1 chodzi o wynikający z art. 85 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązek zapłaty odsetek, w sytuacji, gdy organ rentowy nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych. Przepis art. 118 ust.1 a ustawy emerytalno – rentowej nawiązuje wyłącznie do przedmiotu regulacji art. 118 ust.1. Uregulowanie z art. 118 ust. 1 a nie rozszerza katalogu przesłanek nabycia prawa do odsetek o kolejne kryterium tj. posiadanie przez ubezpieczonego orzeczenia stwierdzającego odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Tego rodzaju orzeczenie ma niewątpliwie istotne znaczenie dla wyniku procesu o odsetki, gdyż wiąże organ rozpoznający spór o odsetki co do kwestii w nim stwierdzonej, która to kwestia nie może być przedmiotem odrębnego postępowania dowodowego i odmiennych ustaleń w kolejnym procesie. Niezamieszczenie tej treści rozstrzygnięcia w sentencji wyroku nie jest równoznaczne z orzeczeniem negatywnym i nie pozbawia stronę prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie (por. uchwała Sądu Najwyższego z 24 marca 2011r. sygn. akt I UZP 2/11). Niezależnie jednak od powyższego należy zauważyć, iż spoczywający na sądzie ubezpieczeń społecznych obowiązek wydania rozstrzygnięcia, o którym mowa w powołanym wyżej przepisie nie dotyczy spraw o innym przedmiocie rozpoznania, niż ustalenie (stwierdzenie nabycia) prawa do świadczenia lub ustalenie jego wysokości. Przepis ten ma charakter wyjątkowy, ponieważ wprowadza obowiązek sądu ubezpieczeń społecznych orzekania w przedmiocie, który nie był objęty zaskarżoną decyzją (ponad żądanie). Rozszerzająca wykładnia tego przepisu jest niedopuszczalna. Tak więc nie może on mieć zastosowania w sprawach z odwołania od decyzji wydanych w przedmiocie wstrzymania wypłaty świadczenia oraz wznowienia ich wypłaty (art. 135 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Rozpoznawana sprawa należy do takiej kategorii spraw. Stanowisko takie zaprezentował Sąd Najwyższy w wyrokach z 3 grudnia 2013r. sygn. I UK 188/13, z 3 grudnia 2013r. sygn. I UK 198/13, jak również Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z 24 stycznia 2013r. III AUa 1045/12, LEX nr 1271964. Tym samym w niniejszej sprawie obowiązek wynikający z art. 118 ust.1 a nie powstaje, a co za tym idzie orzeczenie Sądu Okręgowego w tym przedmiocie nie może wpłynąć na ewentualne przyszłe roszczenie o odsetki, gdyż prawomocny wyrok sądowy w części nieobjętej jego sentencją nie korzysta z przymiotu związania jego treścią innych organów oraz powagi rzeczy osądzonej, o jakich mowa w art. 365 i art. 366 kpc. Z uwagi na powyższe, nie było podstaw prawnych do uwzględnienia żądania w omawianym zakresie, co skutkowało oddaleniem apelacji w tej części, na podstawie art. 385 kpc.

W tym miejscu należy nadmienić, iż ustawa z 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. (Dz. U. z 4.02.2014 r., poz. 169) –, przewiduje możliwość wypłaty odsetek na warunkach określonych w jej art. 8, (między innymi w sytuacji braku orzeczenia sądu w tym przedmiocie) przy czym niezbędne jest złożenie wniosku o ich wypłatę do właściwego oddziału ZUS.

Już tylko na marginesie powyższych rozważań należy zauważyć, a to mając na względzie, iż pismo zawierające przedmiotowy środek zaskarżenia zarzuca naruszenie art. 118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, że podstawą zawieszenia wypłaty emerytury wnioskodawczyni były przepisy art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257 poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291 poz. 1707) w zw. z art. 103a ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku. Przepisy te wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., sygn. akt K2/12 zostały deregulowane z porządku prawnego w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Po wydaniu, jak i ogłoszeniu powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, pozwany Zakład nie mógł podejmować z urzędu żadnych czynności zmierzających do wypłaty zaległych świadczeń, jak sugeruje apelująca. W sytuacji bowiem gdy podstawą wydania prawomocnej decyzji (zawieszającej wypłatę) była norma prawna uznana następnie za niekonstytucyjną, warunkiem wznowienia postępowania administracyjnego i w konsekwencji ewentualnej wypłaty świadczenia, jest złożenie skargi o wznowienie tego postępowania, w trybie art. 145 a kodeksu postępowania administracyjnego, który przewiduje 1 miesięczny termin do wystąpienia z taką skargą od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału. Z kolei organ rentowy, po przesądzeniu w pierwszej kolejności spełnienia przesłanek do wznowienia postępowania, jest zobowiązany w ciągu 30 dni od dnia złożenia skargi, do wydania decyzji merytorycznej. Niewydanie zaś w tak określonym terminie decyzji zgodnej z prawem, może rodzić skutki z art. 85 ustawy systemowej. Ocena okoliczności przewidzianych powołanym przepisem i ocena ich skutków, nie może być jednak przedmiotem niniejszego postępowania.

Ponieważ Zakład Ubezpieczeń Społecznych cofnął apelację od wyżej określonego wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie w części dotyczącej przyznania wnioskodawczyni A. W. prawa do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012r. wyrażając tym samym wolę odstąpienia od postępowania apelacyjnego w powyższym zakresie, to wobec tak zaistniałej sytuacji procesowej i wobec uznania, że czynność pozwanego Zakładu nie narusza słusznego interesu ubezpieczonej – szczególnie w świetle treści przepisów ustawy z 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. (Dz. U. z 4.02.2014 r., poz. 169) –, Sąd Apelacyjny w pkt III wyroku orzekł o umorzeniu postępowania apelacyjnego w powyższym zakresie stosownie do uregulowania wynikającego z art. 391 § 2 kpc w związku z art. 469 kpc.